

DISKUSE

Tomáš G. Masaryk na stránkách periodika *Die Drei Ringe* 1925–1938

Ctirad Václav Pospíšil
Veronika Řeháková

Předkládaná studie navazuje jednak na příspěvek, který se týká poměru T. G. Masaryka k regulérním svobodným zednářům,¹ jednak na články, které pojednávají o vztahu českých regulérních svobodných zednářů k prezidentu Osvoboditeli.² Není tudíž na místě opakovat to, co bylo již řečeno. Zároveň by mělo být zřejmé, že znalosti obsažené v těchto dvou předchozích studiích jsou podmínkou smysluplné četby nyní předkládaného textu.³ Pramenný materiál této studie je jako v předchozím pří-

¹ Srov. Ctirad V. Pospíšil, „Poměr T. G. Masaryka k regulérním zednářům,“ *Studia theologica* 22, č. 1 (2020): 197–227. Vzdálenějším kořenem nyní předkládaného článku je monografie: Ctirad V. Pospíšil, *Masaryk iritující a fascinující*, Praha: Karolinum, 2018.

² Srov. Ctirad V. Pospíšil – Veronika ŘEHÁKOVÁ – Jan SUŠER, „Tomáš G. Masaryk na stránkách periodika *Svobodný zednář* 1925–1932,“ *Studia theologica* 22, č. 4 (2020): 183–203; Ctirad V. Pospíšil – Veronika ŘEHÁKOVÁ – Jan SUŠER, „Tomáš G. Masaryk na stránkách periodika *Svobodný zednář* 1933–1938,“ *Studia theologica* 23, č. 1 (2021): 208–225.

³ Zájemce o informace týkající se zednářství a jeho dějin odkazujeme na následující publikace, přičemž jsme si vědomi, že nikoli každá následující kniha má vědeckou úroveň: Srov. např. Eugen LENNHOFF – Oskar POSNER, *Internationales Freimaurer-Lexikon*, Wien – München: Amalthea-Verlag, 1932 = 1980; František SÍS – Emanuel LEŠEHRAD, *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu 1–2*, Praha: Legiografie, 1936; *Staré povinnosti svobodných zednářů*, Bratislava: Cad Press, 1992 – reprint prvorepublikové publikace v českém jazyce. Autor není uveden; Jana ŠETŘILOVÁ, Alois Rašín. *Dramatický život českého politika*, Praha: Argo, 1997; Jules BOUCHER, *Zednářská symbolika*, Praha: Trifon, 1998; Tomáš SRB, *Řád svobodných zednářů 1–2–3*, Praha: Eminent, 2001, 2002, 2003; Jana ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, Praha: Libri, 2002; Luboš ANTONÍN, *Moudrost – síla – krása. Zednářské tisky ze zámeckých knihoven v České republice*, Praha: Národní knihovna ČR, 2003; Michael BOROVÍČKA, *Dějiny zednářských lóží. Spiklenci proti světu, nebo dobrodinci lidstva*, Praha: Ottovo nakladatelství, 2003 (Tato publikace má výrazně popularizační charakter, ne všechny údaje v ní obsažené jsou plně důvěryhodné.); Jan PODŠKUBA, *České svobodné zednářství v průběhu XVIII. století*, Praha: Národní knihovna, 2005; Jiří KROUPA, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770–1810*, Brno: Éra, 2006; Laurent GARDNER, *V Šalomounově stí-*

padě dostupný v Národní knihovně ČR, a to i v digitalizované podobě, takže údaje uvedené níže si každý může velmi snadno ověřit.

V úvodu připomínáme, že nám jde nejenom o historii, nýbrž také o styčné body s teologií, konkrétně o to, jak reagovali němečtí zednáři na náboženské poselství T. G. Masaryka. Nabízený pohled do interního, nikoli tajného periodika dává čtenáři šanci, aby případně přehodnotil své názory na regulérní svobodné zednářství, o němž koluje celá řada pomluv a polopravd, které jsou v posledním důsledku skvrnou na svědomí toho, kdo je nekriticky přijímá a šíří. Zároveň se sluší připomenout, že vedle regulérních zednářů, kteří mají mezinárodní uznání a spadají svým způsobem pod Velikou Lóži v Londýně,⁴ existuje řada společností, které se definují jako zednářské, těch se naše předchozí hodnocení a také nynější studie přímo netýká.

Na nejobecnější rovině historického pozadí textů, jimiž se nyní budeme zabývat, platí, že německé zednářství u nás po první světové válce zastřešené Velikou Lóží *Lessing zu den drei Ringe*, bylo svým způsobem paralelní vzhledem k onomu českému. Po první světové válce totiž německé zednářství upadlo do poměrně výrazné mezinárodní izolace. Němečtí svobodní zednáři editovali od roku 1925 v Liberci (Reichenberg) svůj vlastní interní časopis *Die Drei Ringe* (= DDR)⁵. Před vznikem Československa neměli němečtí zednáři v našich zemích žádnou jednotící Velikou Lóži, protože patřili buď pod Veliké Lóže v Uhrách, v Sasku, Bavorsku nebo Prusku. Existence oné ústřední Veliké Lóže na území Rakouska a českých zemí nebyla rovněž možná, protože zednářství nebylo státem oficiálně povolené. Německé lóže v našich zemích tedy po roce 1918 stály před obdobnými organizačními problémy jako ty české.

nu, Praha: Eminent, 2007; Karel Sýs, *Praha zednářská: historie zednářství v Čechách*, Praha: BVD, 2009–2011–2016 (Publikaci uvádíme proto, že je poměrně rozšířená, z vědeckého hlediska však nejde o zdroj právě nejdůvěryhodnější.); David V. BARRET, *Atlas – tajné spolky. Pravda o templářích, zednářích a jiných organizacích*, Praha: Metafora, 2010; Martin JAVOR, *Slobodomurárske Košice*, Košice: SOFA, 2010.

⁴ Ač to není železné pravidlo, v oficiálních textech regulérních svobodných zednářů se uplatňuje ortografie psaní velkých písmen, která podle našeho soudu vychází z angličtiny. Ačkoli to může působit v české odborné studii nezvykle, kvůli respektu k uvedeným interním zvyklostem přebíráme nyní tu ortografii, na niž jsou svobodní zednáři navyklí. I mezi nimi se však vyskytují jednotlivci, kteří by rádi uvedené přebírání anglického obvyklého psaní velkých písmen rádi přizpůsobili českým zvyklostem.

⁵ Zkratka vychází výlučně z názvu periodika. Hledat v její podobě souvislosti se státním útvarem, který byl označován jako DDR, by byla svévolná dezinterpretace úmyslu autorů této studie.

Zhruba až do roku 1925 byly vztahy mezi českými a německými zednáři u nás pod bodem mrazu, což souviselo s poměrně markantní mezinárodní izolací německého zednářstva již během první světové války a rovněž po jejím skončení, jak již bylo výše naznačeno. Po roce 1925 následovalo období opatrného prolamování ledů. Tato fáze končí rokem 1930, kdy se i v souvislosti s osmdesátinami prezidenta Masaryka vzájemné vztahy obou zednářských uskupení postupně dostávaly na stále lepší úroveň. Zároveň je třeba konstatovat, že členská základna německých lóží na našem území byla, i vzhledem k delší tradici, vyšší než těch českých.⁶ Je vcelku pochopitelné, že německé zednářství u nás se mohlo opírat o dlouhou německou tradici, a proto v mnoha kvalitativních ukazatelích překračovalo do jisté míry začátečnické zednářství české. Současně je třeba si uvědomovat, že vedle oficiálního oteplení vzájemných vztahů přetrvávala v hlavách jednotlivců na jedné i druhé straně určitá nedůvěra. Po roce třicet byla ovšem spolupráce českých a německých zednářů příkladná a mířila k usmíření obou národností žijících v Československu,⁷ což bylo z celospolečenského hlediska jistě velmi pozitivní a zároveň to mělo podporovat Československou republiku jako skutečně demokratickou zemi.

Možná je ještě vhodné upozornit, že určitým centrem německých svobodných zednářů byl vedle Prahy také Liberec. Vzhledem k nikoli početně zanedbatelné národnostní menšině v Praze i jiných větších vnitrozemských městech je vcelku pochopitelné, že zde vedle sebe paralelně existovaly české a německé lóže. Právě osobní kontakty mezi českými a německými svobodnými zednáři zejména v Praze sehrály evidentně nemalou roli ve vzájemném sblížování. Sluší se také zmínit přímo programově česko-německou lóži, která nesla ve svém názvu výmluvné slovo Most, protože právě její existence a činnost k danému sblížení obou jazykových skupin zcela nepochybně výrazně přispěly.⁸

⁶ V polovině dvacátých let mělo být u nás německých a maďarských zednářů asi 900 (srov. ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři*, s. 278), počet českých bratří byl asi poloviční. Pouze pro představu a bez nároku na absolutní přesnost podotýkáme, že v době největšího rozmachu členské základny by českých svobodných zednářů mělo být kolem čtrnácti set, zatímco oněch německých v Československu kolem dvou tisíc.

⁷ Srov. tamtéž, s. 276–281.

⁸ Srov. tamtéž, s. 282. V roce 1925 vznikla v Praze lóže Most. Několik let fungovala jako nezávislá. V roce 1932 existoval již svaz Mostů – Velký Orient Československa. Byly to lóže česko-německé, jejichž členstvu šlo o sblížení mezi národy, což mimochodem plně odpovídá základním zednářským ideálům. Výrazná postava českého prvorepub-

Po těchto vstupních informacích se zahledíme do interního periodika německých zednářů. Z toho, co bylo doposud konstatováno, jasně vyplývá, že mapování zmínek o Masarykovi v jejich časopise bude zároveň vypovídat o průběhu jejich poměru k českým zednářům a k Čechům vůbec. Dlužno ještě doplnit, že v monografii Jany Čechurové se daná problematika objevuje jen okrajově a že jsme nenarazili na žádnou studii, která by se zabývala nastoleným tématem tak detailně jako my.

V následujícím přehledu budeme opět postupovat chronologicky. Naším cílem není předložit detailní přehled každého výskytu jména Masaryk, nebudeme například hovořit o každé zprávě z českých lóží ohledně nějaké masarykovské „kresby“⁹, protože přemíra technických údajů by nesporně zastínila to zásadní, na co se chceme zaměřit.

1. PRVNÍ ROČNÍK 1925¹⁰

Celý titul periodika zněl: *Die Drei Ringe, Monatsblätter für Freimaurerei und verwandte Gebiete. Mit dem amtl. Nachrichten der Grossloge Lessing zu den drei Ringe in der Tschechosl. Republik. Herausgegeben von Freimaurer-Loge Latomia in Reichenberg in Böhmen.*

Z plného názvu snadno vyčteme, že máme v rukou měsíčník, jehož periodicita byla dodržována s příslovečnou německou pečlivostí. Název periodika se odvozoval od titulu Veliké Lóže zastřešující německé zednářstvo v našich zemích. Vydáváním byla pověřena lóže působící v Liberci, což ukazuje na výsadní postavení tohoto města v německých Sudetech i v myslích všech Němců, žijících tehdy u nás. Existence německých lóží v našich zemích i jejich periodikum vypovídají mimo jiné také o stavu demokracie v tehdejší Československu, protože zde neexistovaly žádné překážky v jejich činnosti.

Zajímavá je také skutečnost, že zde nenacházíme jména redaktora a výčet členů redakční rady, jak jsme to viděli v případě *Svobodného zednáře*, což platí i pro další ročníky. Hodnocení důvodů tohoto postupu by

likového zednářství, Veliký Mistr Karel Weigner prohlásil roku 1932 tyto lóže za neregulární. Podobných reakcí se Most dočkal i z německé strany. K tomu si dovolíme dodat, že dnes existující zednářská lóže nesoucí název Most je plně uznávána Národní Velikou Lóží ČR, a proto ji nelze považovat za neregulární.

⁹ V zednářském slovníku se tak označuje přednáška v rámci setkání určité lóže.

¹⁰ 1925 – 206 stran.

byl pouhý domysl, a proto danou záležitost ponecháváme bez jakéhokoli dalšího hypotetického vysvětlování.

V prvním ročníku jsme narazili pouze na jeden výskyt jména Masaryk. Jedná se o velmi precizní výtah výroků českého tisku o zednářích. Jistý pisatel, jenž se podepsal Čech, měl prohlašovat, že republiku založil Masaryk spolu se Židy a zednáři.¹¹ Nic víc a nic méně. Jaký ideový vítr asi nadouval plachty onoho českého „myslitele“?

2. DRUHÝ ROČNÍK 1926¹²

Ani v tomto případě není žeň kdovíjak bohatá a zajímavá. Dozvídáme se, že němečtí zednáři v Teplicích měli přednášku o Masarykově světové revoluci.¹³ L. Karpe, opět z Teplic, podotýká, že Josef Popper – Lynkeus (1838–1921) jako významný fyzik a technik se přátelil mimo jiné také s Masarykem a Macharem.¹⁴ Žádné projevy důvěry nebo obdivu vůči postavě pana prezidenta jsme nenalezli.

3. TŘETÍ ROČNÍK 1927¹⁵

Zdá se, že tento ročník představuje určitý mezník, neboť **v interním periodiku německých zednářů v Československu se objevuje autorizovaný překlad výťahu z Masarykova spisu *Intelligence a náboženství*¹⁶ z roku 1906, respektive 1907.¹⁷** Nesmírně zajímavý je údaj, podle něhož

¹¹ Srov. „Die Freimaurer in profanen Presse,“ (autor neuveden), *DDR 1* (1925): 136–137, zde s. 136.

¹² Celkový počet stran je 216.

¹³ Srov. „Nachrichten,“ *DDR 2* (1926): 10 – Loge Zu den 3 Lichten (Brüxn – nyní město Most) – Br. St – přednáška: „Masaryk und seine Weltrevolution“.

¹⁴ Srov. Ing. L. KARPE (Töplitz), „Die Allgemeine Nährpflicht,“ *DDR 2* (1926): 120–123, zde 121.

¹⁵ Celkový počet stran je 248.

¹⁶ Srov. Th. G. MASARYK, „Intelligenz und Religion,“ *DDR 3* (1927): 8–12, 25–26, 41–42, 59–60. Od druhého pokračování se vždy jednalo o úvodní text daného čísla.

¹⁷ Srov. T. G. MASARYK, *Intelligence a náboženství. Náboženská diskuse v královéhradeckém Adalbertinu 23. října 1906*, Praha: Nakl. Čas, 1907. Vzhledem k novému vydání: T. G. MASARYK, „Intelligence a náboženství,“ in T. G. MASARYK, *Z bojů o náboženství a texty z let 1904–1906*, Praha: Ústav T. G. Masaryka – Masarykův ústav – Archiv AV ČR,

překlad autorizovala kancelář prezidenta republiky, takže příslušná edice se odehrála s osobním svolením T. G. Masaryka. Jedná se o text opravdu silně antiklerikální, v němž se odráží ostře polemická atmosféra v letech po hilsneriádě. Masaryk obviňuje katolicismus a zejména teologii z pověrečnosti. Jako příklad uvádí šíření pomluv ohledně satanismu zednářů, což stojí namnoze na důvěře v podvodníka jménem Taxil. Každopádně je zřejmé, že němečtí svobodní zednáři projevovali zájem o Masaryka, který ze své strany rád vyhověl.

4. ČTVRTÝ ROČNÍK 1928¹⁸

Výskytů Masarykova jména není početně málo, nicméně nemají příliš velký význam. Ve zprávě o zednářství v roce 1927 se setkáváme s konstatováním, že novinářské výroky o Masarykově příslušnosti k některé z lóží měly být cenzurovány, což však – jak poznamenává německý pisatel zprávy – Masaryk nikdy nečinil.¹⁹ Není jistě náhodou, že protihradní síly se snažily Masaryka diskreditovat právě pomluvami o jeho zednářství. Nyní by nám mohlo být také poněkud jasnější, proč si prezident Osvoboditel uchovával od svobodných zednářů určitý uctivý odstup. Pokud by k nim vstoupil, značně by to totiž zkomplikovalo jeho vnitropolitickou a nevyhnutelně nadstranickou pozici.

V tomto ročníku je Masarykovo jméno vícekrát skloňováno ve zprávách z českých lóží, kde se odehrály v předchozím roce přednášky na masarykovská témata.²⁰

5. PÁTÝ ROČNÍK 1929²¹

– DŮVĚRA VE VELKÉHO PREZIDENTA A JEHO POMOCNÍKA

Pokud se jedná o počet výskytů, není nynější ročník vzhledem k předchozím nikterak výjimečný, nicméně zazní tu první projev hluboké

2014, s. 530–572, musíme konstatovat, že se jedná pouze o výtah. Německý překlad například začíná až sedmým odstavcem vzhledem k poslednímu českému vydání.

¹⁸ Celkový počet stran je 268.

¹⁹ Srov. „Die Freimaurerei im Jahr 1927,“ (autor neuveden), *DDR 4* (1928): 2–4, zde 4.

²⁰ Srov. „Nachrichten“, *DDR 4* (1928): 38.

²¹ Celkový počet stran je 276.

důvěry a úcty k T. G. Masarykovi z pera německého zednáře v prvorepublikovém Československu. Stalo se tak na přednášce o situaci světa konané v Teplicích:

Avšak důvěra ve velkého prezidenta Masaryka a jeho světově proslulého pomocníka Dr. E. Beneše buduje cestu k mezinárodní spolupráci všech ras na společném dobru.²²

Masarykovo jméno se objevuje pochopitelně ve zprávách z českých lóží, v nichž se konaly přednášky pojednávající o jeho myšlení a životě, mezi nimiž figuruje také Lóže Lafayette v Olomouci.²³

6. ŠESTÝ ROČNÍK 1930²⁴

– SLAVENÍ MASARYKOVÝCH OSMDESÁTIN

První letmá zmínka jména T. G. Masaryka se nachází v článku: Adolf Girschick – Dr. Oskar Posner, „Zehn Jahre Freimaurerei (1920–1930),“ *DDR 6* (1930): 33–38. Jedná se o příspěvek významný, neboť autorem je Velký Mistr (*Grossmeister*) a spoluautorem Velký Sekretář Veliké Lóže Lessing se sídlem v Praze. Autoři mapují první období existence samostatné organizace německých zednářů v Československu. Mimo jiné se zde připomíná také práce na vzdělávání širokých mas lidu, o čemž prý ve svých spisech hovoří také prezident T. G. Masaryk.²⁵

Od stejných autorů pochází také oficiální blahopřání prezidentu Tomáši G. Masarykovi k jeho osmdesátinám. V daném textu se pochopitelně setkáme s diplomatickými projevy úcty vůči hlavě státu a také vděčnosti za garantování svobody, díky níž může zednářstvo v Československu působit.²⁶ Je evidentní, že ústředí zde tímto způsobem dává

²² „Aber langsam und stieg bahnte das Vertrauen in den grossen Präsident Masaryk und seinen weltberühmten Gehilfen Dr. E. Beneš den Weg der endlichen nationalen Zusammenarbeit aller Rassen für gemeinsame Gute.“ „Nachrichten,“ *DDR 5* (1929): s. 127 – Töplitz-Schönau – konference br. P. K.

²³ Srov. např. *DDR 5* (1929): 217.

²⁴ Ročník má celkem 296 stran.

²⁵ Srov. Adolf GIRSCHICK – Dr. Oskar POSNER, „Zehn Jahre Freimaurerei (1920–1930),“ *DDR 6* (1930): 33–38.

²⁶ Srov. Adolf GIRSCHICK – Dr. Oskar POSNER, „Zum 80. Geburtstage des Herrn Präsidenten,“ *DDR 6* (1930): 65–66.

členstvu na vědomí novou úroveň vztahů nejen k českému zednářstvu, nýbrž rovněž k Československu jako domovské zemi, byť respekt k státu je jednou ze základních norem zednářstva jako takového od jeho založení.

Následná zmínka je redakční zpráva bez uvedení autora, ve které se popisuje audience u pana prezidenta Masaryka, na níž se zúčastnil také Velký Mistr Velké Lóže Lessing Dr. Katz a Velký Kancléř Günthersberger.²⁷ Jsme informováni o výročí pana prezidenta, které jsou dobře známy. Měl říci, že byl vícekrát vybídnut ke vstupu do lóže. Neučinil tak proto, že celý život vlastně dodržoval to, co se nachází v zednářských ideálech, a členství mu proto nepřipadalo jako něco důležitého. Popřál také německým zednářům hodně zdaru.

Na straně 140 nacházíme zprávu o ustavujícím shromáždění sdružení „*Amicitia*“, které bylo založeno na počest Masarykových osmdesátin za účelem působení na mládež. Vyskytuje se zde také odkaz na myšlenku prezidenta Masaryka, který učil, že mladého člověka nemůže potkat nic lepšího, než když se stane skutečným celým člověkem.²⁸

Dále se dozvídáme o tom, jak čeští zednáři slavili dne 28. října památku Jana Amose Komenského v Naardenu. Připomíná se, že při této příležitosti bylo vzpomenuáno na pana prezidenta Masaryka, jenž slavil osmdesátiny.²⁹

V šestém ročníku se také nacházejí zprávy o přednáškách zaměřených na masarykovskou tematiku zejména v českých lóžích. Uvádět jejich plný výčet by účelu našeho snažení příliš neprospělo. Tyto informace však dokládají velmi dobrou úroveň vzájemných vztahů mezi českými a německými zednáři.

Velmi zajímavá je naproti tomu publikace autorizovaného překladu článku, který je věnován Masarykově studii z roku 1905 o zednářství.³⁰ Nejedná se však o tlumočení příspěvku ze *Svobodného zednáře*. Sluší se podotknout, že přetisk Masarykova článku z *Nové doby* z roku 1905 se objevil na stránkách *Svobodného zednáře* v roce 1933.³¹ Postoj českého autora vůči studii profesora Masaryka je uctivý a v zásadě rekapituluje jeho

²⁷ Srov. „Zum 80. Geburtstage des Präsidenten Masaryk,“ *DDR* 6 (1930): 107.

²⁸ Srov. „Bericht Ober die gründende Versammlung der Amicitia,“ *DDR* 6 (1930): 140–141.

²⁹ Srov. „Feier des Geburtstages von Jan Amos Comenius,“ *DDR* 6 (1930): 163.

³⁰ Srov. Zdenko (Zdeněk) GINTL, „Die Freimaurerei – Autorisierte Übersetzung aus dem Tschechischen Von Dr. Traub (Brünn),“ *DDR* 6 (1930): 292–293.

³¹ Srov. T. G. MASARYK, „Svobodní zednáři,“ *Svobodný zednář (= SZ)* 7 (1933): 68–71.

obsah. Pozoruhodné je, že autor Zdeněk Gintl začíná tvrzením, podle něhož právě uplynulo dvacet let od vydání Masarykova textu, což ovšem v roce 1930 neplatilo, neboť tehdy od první edice uplynulo již čtvrt století. Jedná se tudíž pravděpodobně o překlad článku, který byl česky původně uveřejněn někde jinde a patrně o pět let dříve. Příslušný zdroj se nám však nepodařilo odhalit. Mohlo se také jednat o text nějaké přednášky (kresby), který byl nyní využit uvedeným způsobem.

V dané souvislosti se pro úplnost sluší připomenout, že český autor podobného článku ve *Svobodném zednáři* z roku 1934, uveřejněném jako úvod k přetisku Masarykova textu z roku 1905, vyjadřoval mimo jiné určité kritické výhrady k některým Masarykovým výrokům o zednářích, což bylo předmětem našeho přímého zájmu v jedné z předchozích studií.³²

7. SEDMÝ ROČNÍK 1931³³

Po tom, co jsme viděli výše, nás poněkud zaskočí, že sedmý ročník neobsahuje ani jeden výskyt jména Masaryk. Nenarazili jsme zde ani na další jména, která by mohla být zajímavá, totiž E. Beneš a jeho sekretář J. Sedmík, kteří oba byli v té době řádnými členy Lóže Jan Amos Komenský.

8. OSMÝ ROČNÍK 1932³⁴

Ani v tomto ročníku nebyla naše žeň z kvantitativního hlediska kdovíjaká, nicméně z kvalitativního zorného úhlu určitě nikoli bezvýznamná. Narazili jsme pouze na jeden výskyt slova Masaryk, a to v příspěvku věnovaném národnostní problematice v Československu.³⁵ Téma bylo v oné době velmi ožehavé, a proto označení autora „Outsider“ je evidentně krycí pseudonym. Pisatel staví vyhrocený Hitlerův nacionali-

³² Srov. A. H., „T. G. Masaryk: Katolické pověry o zednářství a satanismu. Další příspěvek k poznání Masarykova poměru k zednářství,“ *SZ* 8 (1934): 113–117. – A. H. bude s velkou mírou pravděpodobnosti Antonín Hartl.

³³ Ročník má celkem 276 stran.

³⁴ Celkový počet stran je 252.

³⁵ Srov. OUTSIDER, „Die nationale Frage in der ČSR und die Freimaurerei,“ *DDR* 8 (1932): 132–135.

smus v Německu a podobně laděné postoje pana Stříbrného v Československu do protikladu ke konkrétním projevům ze strany sekretáře ministra zahraničí Československé republiky a českého svobodného zednáře J. Sedmíka, v jejichž pozadí rozpoznává Masarykovu koncepci vlastenectví, které není militantní, nýbrž naopak otevřené, protože je mu nadřazen humanitní ideál a koncept lidstva. Jasně se zde ukazuje, že němečtí zednáři v Československu nacházeli cestu k Masarykovi a jeho myšlenkovému poselství zejména v souvislosti s pošlapáváním lidských a občanských práv v Německu.

9. DEVÁTÝ ROČNÍK 1933³⁶

Výrazně bohatší na projevy zájmu o postavu T. G. Masaryka než předchozí ročník je nesporně onen devátý. Nejprve je třeba zmínit příspěvek, v němž se hovoří o prvním prezidentovi Československé republiky. Opět se jedná o tematiku práv, nyní konkrétně těch lidských a občanských.³⁷ V německém překladu se připomínají Masarykovy výroky o tom, že v Československu nebude žádná vládnoucí ani ovládaná národnost, že nikdo nebude utlačován kvůli národnosti, vyznání a přesvědčení. Zajímavé je, že se v celém čísle neobjevuje jakákoli zmínka o Adolfu Hitlerovi.

Dále jsme narazili na zprávu o přednášce v pražské entitě Hiram od profesora Oskara Krause³⁸ o Masarykovi a jeho profesorovi na vídeňské filosofické fakultě Brentanovi.³⁹ Znění proslovu pak bylo uveřejněno v podobě článku.⁴⁰ V dané souvislosti se podtrhuje Masarykova idea hu-

³⁶ Celkový počet stran je 304.

³⁷ Srov. Br. Dr. B. W., „Prag: Menschen- und Bürgerrechte,“ *DDR* 9 (1933): 10–15.

³⁸ Profesor Oskar Kraus se narodil 24. 6. 1872 v Praze a zemřel 26. 9. 1942 v Londýně. Datum narození tohoto svobodného zednáře mimochodem spadalo na svátek sv. Jana Křtitele, hlavního patrona této organizace. Od roku 1916 působil jako řádný profesor na Filosofické fakultě nejprve Karlo-Ferdinandovy a poté Německé univerzity v Praze. Byl brentanovec, editoval Brentanovy spisy. Oponoval M. Heideggerovi, K. Marxovi, stavěl se proti právnímu pozitivismu, přel se s Einsteinem o jeho teorii, kterou definoval jako matematickou past. Byl židovského původu a evangelického vyznání.

³⁹ Srov. „Prag (Hiram) Arbeitsplan für Jänner. – Vortrag Br. Oskar Kraus: Masaryk und Brentano,“ *DDR* 9 (1934): 19.

⁴⁰ Srov. Br. Prof. Dr. Oskar KRAUS (Hiram), Prag, „T. G. Masaryk und Franz Brentano,“ *DDR* 9 (1933): 101–104, 158–162.

manity, již je podle Krause třeba nadřazovat Kantově filosofii.⁴¹ Zároveň si jasně uvědomujeme, že zde poprvé zaznívá určitý zájem o Masarykovo náboženské poselství, které se liší od onoho Brentanova. Franz Brentano totiž podle Krause kladl do popředí otázky metafyzického rázu, zatímco Masaryk vnímal danou záležitost více prakticky jako oporu pro důstojně naplněný život.

Poměrem zednářství k liberalismu se zabývá příspěvek Albina Goldschmiedta.⁴² Dozvídáme se, že řešení sociální otázky bylo zásadní výzvou oné doby, což lze chápat jako odkaz na doznívající celosvětovou ekonomickou krizi. V této souvislosti se jeví jako řešení Masarykova idea humanity, kterou předložil ve svém díle *Ideál humanitní* na sklonku devatenáctého století. Není to tedy nacistická ani komunistická ideologie, protože cestou je kultivace lidství jako takového.⁴³

Od nám již známého pražského autora profesora Oskara Krause pochází článek k 28. říjnu 1933, v němž se vícekrát zmiňuje o prezidentu Masarykovi.⁴⁴ Vedle Masarykovy humanity a jeho nasazení pro lidská práva přichází ke slovu také jeho náboženské poselství, které je praktické a vede člověka k jeho pravé důstojnosti. Masaryka jako demokrata pochopitelně zavrhuje komunisté a také ostatní totalitní režimy, což na druhé straně vede zednáře k tomu, aby jim byl drahý.

Pokud jde o právě zjištěný zájem o Masarykovo náboženské poselství, je třeba dobře rozlišovat. Pochopitelně stojíme před religiozitou, která spočívá ve vztahu člověka ke Stvořiteli a je výrazem bytostné potřeby lidské osoby po zakotvení ve věčnosti. Zároveň ale nejde o víru obsahově křesťanskou (*fides quae*), nýbrž spíše o přirozenou religiozitu, která je otevřena nejenom křesťanství, ale také judaismu i čistě racionálně koncipovanému přesvědčení o Prozřetelnosti. Pochopitelně zde nepadne ani zmínka o Kristu a Duchu svatém. Právě nastíněnou náboženskost tudíž na rovině *fides quae* nelze hodnotit jako výslovně křesťanskou, u konkrétního člověka však takovou může být z hlediska *fides qua*, tedy v podobě evangelijní praxe, jak je to patrné na samotném Masarykovi.⁴⁵ Pokud se

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 104.

⁴² Srov. Br. Albin GOLDSCHMIED, „Freimaurerei und Liberalismus,“ *DDR* 9 (1933): 173–175.

⁴³ Podle našeho mínění konstatované nepřestává platit ani dnes. Právě to by také měl být širší smysl snažení snad každého zralého křesťanského teologa a duchovního.

⁴⁴ Srov. Br. O. KRAUS, Aussig (Loge Heimat), „Th. G. Masaryk zum 28. Oktober 1933,“ *DDR* 9 (1933): 285–290.

⁴⁵ Srov. Pospíšil, *Masaryk irituující a fascinující*, s. 69–135.

jedná o profesora Krause, který byl evangelického vyznání, lze mít za to, že v rámci své role uvnitř zednářství volil právě takovouto svým způsobem antropologickou, praktickou a křesťanství svým způsobem otevřenou prezentaci náboženskosti, aby mezi jeho bratry nevznikaly konfesní kontroverze.

10. DESÁTÝ ROČNÍK 1934⁴⁶

Úvodní příspěvek v prvním čísle od Velkého Mistra Günthersbergera je věnován Masarykovu vánočnímu projevu či poselství, v němž autor vysoce cení výzvy k lidskosti a spravedlnosti, jež hodnotí jako „zlatá slova“ zaznívající do světa plného nespravedlnosti a násilí.⁴⁷ Prohlášení Velkého Mistra má pochopitelně pro členskou základnu mnohem vyšší váhu než článek nebo proslov (kresba) nějakého řadového příslušníka dané organizace.

O Masarykovi se s úctou hovoří v článku „Vytrvat v duchu“.⁴⁸ Připomíná se jeho skálopevný a odvážný postoj v záležitosti Rukopisů. Konstatuje se, že Kollár a další obrozenci těžili z myšlenkového odkazu Herderova. Právě na tomto základě pak Masaryk vypracoval svou humanitní ideu. V článku se profiluje ostrý kontrast mezi těmi, kdo věří v demokracii, a těmi, kdo věří na „Heil“ a na „Reich“.

Další příspěvek, v němž nacházíme jména prezidenta Masaryka a ministra zahraničí Edvarda Beneše, není podepsán, neboť jeho obsah by mohl být v budoucnu pro dotyčného nebezpečný.⁴⁹ Autor chválí Československo, jeho demokracii, která sice není bez vady, nicméně existuje a funguje snad jako jedna z posledních ve střední Evropě. Následující slova z úst českého Němce v roce 1934 jsou opravdu nesmírně zajímavá:

Jedno je ale jisté: Němci v Československu zakoušejí více svobody než Němci v samotném Německu. Osobní a sdružovací práva Němců jsou v Československu lépe dodržována, jejich vlastnictví účinněji chráněno, svoboda vyjadřování vlastního

⁴⁶ Celkový počet stran je 228.

⁴⁷ Srov. Günthersberger GROSSMEISTER, „Die Weihnachts botschaft Masaryks,“ *DDR* 10 (1934): 1–3.

⁴⁸ Srov. Von ***, „Beharren im Geiste,“ *DDR* 10 (1934): 154–156.

⁴⁹ Srov. Von ***, „Freimaurerei und Demokratie,“ *DDR* 10 (1934): 173–174.

mínění navzdory vší cenzuře je uplatňována mnohem více než jinde. Do Prahy přicházejí utečenci zleva, zprava, ze severu a jihu pronásledovaní Němci...⁵⁰

Uvážíme-li, jak o „nesvobodě“ Němců v našem Československu tehdy mluvili henleinovci a co zaznívalo na stejné téma velmi halasně z Berlína, pak je dané svědectví v naprostém kontrastu s demagogickou propagandou nacistů. Zároveň jasně vychází na světlo, že němečtí zednáři v Československu v oné těžké situaci velmi hlasitě hájili demokracii, která u nás navzdory všemožným nedokonalostem přece jenom panovala, protože ona byla nutným předpokladem jejich další existence. Padla-li by, dalo se na prstech jedné ruky spočítat, co by nejen německé svobodné zednáře čekalo.

Mimochodem, v tomto čísle se vícekrát nesmlouvavě kriticky hovoří o Hitlerovi, jeho zrůdné knize *Mein Kampf*, o pronásledování zednářů ze strany nacistů. Nelichotivě se připomínají také Mussolini, Horthy a komunisté. Každý, kdo na základě ne zcela jistých informací projevuje nenávist vůči regulérním svobodným zednářům, by si měl velmi dobře rozvážit, v jaké společnosti se v naprosté většině případů nevědomky ocitá. Tím se nemíní, že zednáři by byli v každém ohledu nekritizovatelní, nicméně legitimní názorové nesouznění na jedné straně a projevy slepé nenávisti na straně druhé jsou dvě velmi odlišné věci.

11. JEDENÁCTÝ ROČNÍK 1935⁵¹

První zmínka prezidenta Masaryka v daném ročníku vyznívá jako nemalá pocta jeho osobě. Jedná se o jeho umělecké znázornění od malíře, který byl příslušníkem jedné německé lóže. Příslušný portrét je představen také v novinové reprodukci.⁵² Rovněž druhý příspěvek má povahu

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 173 – „Sicher aber ist eines: Der Deutsche in der Tschechoslowakei genießt heute mehr Freiheit, als der Deutsche in Deutschland selbst. Die persönliche und Koalitionsrechte der Deutschen sind in der Tschechoslowakei besser gewahrt, ihr Eigentum wirksamer geschützt, die Freiheit ihrer Meinungsäußerung trotz aller Zensur weit grosser als rundum. Nach Prag wenden sich fluchtartig von links und rechts, von Norden und Süden der vertriebene Deutsche...“

⁵¹ Celkový počet stran je 308.

⁵² Srov. Br. Karl WAGNER (Adoniram, Prag), „Die Künstler der Lessinglogen,“ *DDR* 11 (1932): 14.

projevování úcty ve formě blahopřání k Masarykovým narozeninám dne 7. března.⁵³ Podstatné je hodnocení Masarykova vlastenectví:

Masarykova láska k vlastnímu národu je velmi sublimovaná, takže se dostává na rovinu skutečného evropanství. On je nadnárodní v tom nejlepším slova smyslu... Tak je pro nás prezident Masaryk úctyhodným zjevem, na Areopagu nových evropských dějin oduševnělým státníkem, pravým vůdcem, který nepoužívá brutální síly, nýbrž kráčí cestou sebeomezování a spravedlnosti, Washingtonem svého lidu, vrcholným zjevem evropské mravnosti.⁵⁴

Opět jasné svědectví pravého stavu věcí v době, kdy henleinovci a Berlín před celým světem obviňovali Čechy z nesmiřitelného nacionalismu a útlaču německé menšiny v Československu. Veleoslavné tóny svědčí jednak o tom, že tlak brutální totality dával tehdy demokraticky smýšlejícímu člověku velmi dobře na srozuměnou nesamozřejmost tohoto uspořádání věcí veřejných, lidských práv a slušnosti, jednak vypovídají o značné tísní, která představuje srozumitelné pozadí těchto výroků, jejichž prostřednictvím se němečtí zednáři u nás utíkali k Masarykovi, jako kdyby byl nějaký spasitel, nějaký anti-Führer, anti-

⁵³ Srov. Johannes URZIDIL, „Zum siebenten Marz,“ *DDR* 11 (1935): 41. Autorem příspěvku je opravdu pozoruhodná osobnost. J. Urzidil se narodil 3. února 1896 v Praze a zemřel 2. listopadu 1970 v Římě. Byl německy píšícím autorem, básníkem, esejistou, historikem. Osobně se stýkal s F. Kafkou, M. Brodem, F. Werfelem, E. E. Kischem a rovněž s významnými výtvarníky jako například s J. Zrzavým, V. Špálou, V. Hofmanem, R. Kremličkou. Není ani stínu pochyb, že J. Urzidil byl dokonale bilingvní. Roku 1921 vstoupil do pražské německé Lóže Harmonie, téhož roku nastoupil jako tiskový tajemník na Německém velvyslanectví v Praze, z kteréhožto místa byl propuštěn v roce 1933, respektive 1934. Roku 1922 pojal za choť Gertrudu Thiebergerovou, která byla dcerou pražského rabína. Prvního července 1939 uprchl se svou paní z Protektorátu a do vlasti se již nevrátil. Srov. Jiří VESELÝ, „Hledání harmonie,“ in Johannes URZIDIL, *Hry a slzy*, Praha: Odeon, 1985, s. 7–29; *Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů (asi 1800–2008)*, sv. 2, ed. Lubomír Slavíček, Praha: Academia, 2016, s. 1564–1566.

⁵⁴ Johannes URZIDIL, „Zum siebenten Marz,“ *DDR* 11 (1935): 41. – „Masaryks Nationalgefühl hat sich so weit sublimiert, dass er sich zu wahren Europäertum emporsteigerte. Er ist übernational in der besten Bedeutung dieses Wortes, ... So ist Präsident Masaryk für uns alle eine verehrungswürdige Erscheinung, im Areopag der neueren europäischen Geschichte ein geistiger Staatsmann, ein echter Führer, bedeutend nicht durch brutale Gewalt, sondern durch Selbstbeschränkung und Gerechtigkeit, ein Washington seines Volkes und eine Spitzenerscheinung europäischer Gesittung.“

-Hitler.⁵⁵ Vezmeme-li v potaz jejich nepatrný zájem o Masaryka v letech 1925–1929, pak se jedná opravdu o výrazný názorový posun.

Ve zprávách o činnosti jednotlivých lóží se nachází popis velmi slavnostní celebrace Masarykových pětaosmdesátin v „chrámu“ Veliké Lóže Lessing, dokonce se popisuje i výzdoba místnosti a další podrobnosti.⁵⁶ Zkrátka a dobře, dokumentační a redakční práce našich bývalých spoluobčanů německé národnosti, sdružených v zednářských lóžích, byla určitě výrazně důkladnější než u českých svobodných zednářů.

Poslední pozoruhodnější zmínka o prezidentu Masarykovi se nachází v příspěvku opět z pera J. Urzidila, který podtrhuje humanitu jako státní program masarykovské republiky.⁵⁷

12. DVANÁCTÝ ROČNÍK 1936⁵⁸

Příspěvek otevírající celý ročník se týká Masarykova odstoupení z funkce a zvolení Edvarda Beneše za druhého prezidenta Československa.⁵⁹ Autor J. Urzidil kvituje velkou většinu poslanců, kteří pro Beneše hlasovali.⁶⁰ Chválí Masaryka, který jako pravý filosof sám odstoupil a zároveň

⁵⁵ Mimochodem asi není pouhou náhodou, že Masaryk dávno předtím, než se na scéně objevil Adolf Hitler, projevoval nemalý odpor vůči Nietzscheově filosofii a Wagnerově hudbě, což obojí německý Führer přímo adoroval. Srov. Pospíšil, *Masaryk iritujiící a fascinující*, s. 186. Protikladnost obou osobností se tedy projevovala nejen na politické, ale rovněž na estetické a filosofické rovině.

⁵⁶ Srov. *DDR 11* (1935): 115. Jedním z rysů svobodného zednářství je symbolika a vybraný estetický vkus, což zájemce mohl na vlastní oči vidět v roce 2019 na opravdu zdařilé výstavě, konané v pražském Klementinu, ke stému výročí od vzniku Lóže Národ. Některé dodnes užívané předměty českých svobodných zednářů a jejich interní vyznamenání navrhoval Alfons Mucha.

⁵⁷ Srov. Johannes URZIDIL, „Humanität als Staatsinhalt. Zum 28. Oktober,“ *DDR 11* (1935): 153–155.

⁵⁸ Celkový počet stran je 190.

⁵⁹ Srov. Johannes URZIDIL, „Dr. Edvard Beneš Staatspräsident,“ *DDR 12* (1936): 1–2.

⁶⁰ Je dobře známo, že Benešovu volbu, kterou ze všech sil „režíroval“ odstupující Masaryk, podpořil Vatikán, na kterémžto základě nuncius doporučil Šrámkovým lidovcům i Hlinkovým poslancům, aby dali hlas právě tomuto kandidátovi. Srov. Marek Šmíd, „Všeobecný strach Vatikánu ze svobodných zednářů v ČSR,“ *Historica Olomucensia* 40 (2011): 125–140; Marek Šmíd, *Apoštolský nuncius v Praze*, Brno: CDK, 2015, s. 141. Mimochodem, řádné fungování diplomatických vztahů mezi Československem a Svatým stolcem bylo obnoveno na podzim 1935. Srov. Šmíd, *Apoštolský nuncius v Praze*, s. 373. Ačkoli byl Beneš zednář, Vatikán vysoce hodnotil jeho korektnost, dodržování slova a to, že byl zásadně pro svobodu vyznání. V této změně postoje Vatikánu k Benešovi se

se postaral, aby jeho dílo převzal schopný a spolehlivý nástupce.⁶¹ Konstatuje se, že T. G. Masaryk jako zářná osobnost odstoupil z úřadu a že jeho nástupcem byl zvolen Edvard Beneš, který je příslibem pokračování demokratického kurzu. Výpovědi podobného rázu na adresu Masaryka a Beneše se nacházejí ve zprávě ze zasedání Veliké Lóže Lessing.⁶²

Následuje řada zmínek, které mají povahu zpráv o přednáškách věnovaných Masarykovi,⁶³ případně o oslavách narozenin hlavy státu. Často se jedná o tiskové informace převzaté z českého zednářského prostředí. Na řadě míst se setkáváme s projevy důvěry vůči Benešovi jako nové hlavě státu. Z právě zmíněného materiálu stojí za zmínku článek ke státnímu svátku dne 28. října 1936.⁶⁴ Velmi pochvalně se hovoří o Masarykově a Benešově politické linii, o demokracii jako záštitě lidský práv.

13. TŘINÁCTÝ ROČNÍK 1937⁶⁵

Pozoruhodný je bezesporu článek týkající se osobnosti a jejího kultu, který byl v souvislosti s veřejným uctíváním diktátora Adolfa Hitlera určitě aktuální. I Masaryk ovšem byl velectěnou symbolickou postavou.⁶⁶

možná projevovalo to, co dostalo definitivní výraz ve vánočním projevu Pia XII. v roce 1944, kdy se hlava katolické církve oficiálně vyjádřila velmi pozitivně o demokracii, která se na pozadí totalitních režimů jevila jako mnohem přijatelnější uspořádání státu. Další peripetie spjatá s Benešovou volbou je velmi dobře známa. Masaryk, či spíše jeho lidé vyjednali podporu ze strany komunistů, a to za cenu propuštění některých jejich poslanců z vazby. Každopádně se jednalo o široce koncipovaný kompromis ve vnitřně i zahraničně politicky napjaté době, protože i další politické strany měly své zájmy a nebylo pro ně tak samozřejmé hlasovat pro tohoto Masarykova spolubojovníka z dob první světové války. Srov. Jaroslav ŠEBEK, „Kontexty voleb 1935,“ in *Republika československá 1918–1939*, ed. Dagmar Hájková – Pavel Horák, Praha: NLN, 2018, s. 839–850, zde 845.

⁶¹ Pro Urzidila stejně jako pro německé zednáře v našich zemích muselo být zvolení Beneše dobrým znamením, protože prezidentem se stal člen lóže Jan Amos Komenský. Benešovo přijetí do lóže se odehrálo v roce 1927. Srov. ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři*, s. 318–328.

⁶² Srov. „Die XVIII. ordentliche Bundesversammlung der Großloge Lessing zu den drei Ringe,“ *DDR* 12 (1936): 85–96, zde 88–89. Autor neuveden.

⁶³ Za zmínku stojí především přednáška Dr. Ludwiga Cohna z Prahy v Bernu na téma: „Masarykův praktický idealismus,“ *DDR* 12 (1936): 51.

⁶⁴ Srov. „Der Staatsfeiertag,“ *DDR* 12 (1936): 179–181. Autor neuveden.

⁶⁵ Celkový počet stran je 180.

⁶⁶ Srov. Von Br. Arnold FREUND, Brünn, „Persönlichkeit und Persönlichkeitskult,“ *DDR* 13 (1937): 49–52.

Arnolf Freund z Brna výstižně podtrhuje, co je v kultu Masarykovy osobnosti podstatné, totiž jeho vyznání „Ježíš, nikoli Caesar“, dále skutečnost, že nikomu neupírá svobodu názoru, a proto je pro „nás živoucím vzorem“⁶⁷ a příkladem pravé osobnosti.⁶⁸ Dalo by se říci, že nectíme humanitu a demokratičnost kvůli Masarykovi, nýbrž přesně naopak.

V dalším příspěvku, věnovaném zednářskému pohledu na dějiny, se o Masarykovi tvrdí, že pro něj demokracie znamenala synonymum lidskosti, což pochopitelně rezonovalo se zednářským smýšlením.⁶⁹ Così obdobného nacházíme rovněž v publikaci s výmluvným názvem „Maják v temnotách“.⁷⁰ Československo bylo tedy pro německé zednáře něco jako záchraný člun v divoce rozbouřeném moři totality a Masarykova koncepce demokracie majákem, k němuž s nadějí vzhlíželi.

Článek převzatý ze *Svobodného zednáře* přináší proslov Velkého Mistra Karla Weignera u příležitosti oslav Jana Amose Komenského v Naardenu. Zmíněný mluvčí podtrhl, že Masaryk a Beneš jsou nositelé oné ideje lidskosti a spravedlnosti, kterou razil Jan Amos Komenský.⁷¹

Na dalších stránkách tohoto ročníku před námi defilují zprávy o Masarykově smrti. V podobném smutečním duchu je laděn také nekrolog Veliké Lóže Lessing.⁷² Oslavnou povahu má publikace věnovaná Masarykově filosofii lidskosti.⁷³

Příspěvek Ludwiga Cohna jde svým způsobem ke kořeni věci, když v titulu nese otázku, zda v pochmurném světě těsně před druhou světovou válkou vůbec stojí za to žít. V tíživé situaci se nevyhnutelně takové otazníky člověku v mysli vyjevují s velikou naléhavostí. Masaryk je připomínán jako zesnulý myslitel, který se daným palčivým problémem celý život opravdu vážně zabýval. V sázce je pochopitelně také pravá hodnota lidské osoby, která se podle Masaryka vyjevuje zejména ve správném poměru k bližnímu.⁷⁴ A právě tímto nadčasovým konstato-

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 51.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 52.

⁶⁹ Srov. E. W., „Freimaurerfeindliche Geschichtsforschung,“ *DDR 13* (1937): 88–90, zde s. 89.

⁷⁰ Srov. Paul FÜRSTENAU, „Leuchfeuer in der Dunkelheit,“ *DDR 13* (1937): 92–94.

⁷¹ Srov. „Ansprache des Ehrw. Gr. M. Br. Weigner der N. V. L. Csl. anlässlich der Comeniusfeierlichkeiten in Naarden,“ *DDR 13* (1937): 123–124.

⁷² Srov. „Die Masaryk-Trauerfeier der Großloge Lessing zu den drei Ringe,“ *DDR 13* (1937): 139–141. Autor neuveden.

⁷³ Srov. Von Br. Dr. A. GOLDSCHMIED, Prag, „Masaryks Philosophie der Humanität,“ *DDR 13* (1938): 141–143.

⁷⁴ Srov. Br. Dr. Ludwig COHN, „Ist das Leben lebenswert?“, *DDR 14* (1938): 104–105.

váním se uzavírají výpovědi o Masarykovi a jeho myšlenkovém odkazu v periodiku německých svobodných zednářů v Československu.

14. ČTRNÁCTÝ A NEUZAVŘENÝ POSLEDNÍ ROČNÍK 1938⁷⁵

Je vcelku snadno pochopitelné, že poslední měsíc, v němž příslušné číslo ještě vyšlo, byl říjen 1938. Po záboru Sudet Velkoněmeckou říší se dějiny německých zednářů v Československu definitivně uzavřely. Důstojně nemohla pokračovat ani ve vnitrozemí okleštěné druhé republiky, čehož dokladem je skutečnost, že Národní Veliká Lóže Československá ve stejném měsíci sama ukončila svou činnost.⁷⁶ Po roce 1945 nemohla být ze všeobecně známých důvodů obnovena.⁷⁷

V příloze březnového sešitu, jejíž stránky nejsou číslované, narazíme na řadu oznámení o smutečních shromážděních, která se v lóžích konala v souvislosti se skolem prezidenta Osvoboditele během posledních měsíců roku 1937. Ve zprávě z devatenáctého velkého shromáždění Veliké Lóže Lessing se mezi minulého roku zesnulými členy s úctou připomíná také státní prezident T. G. Masaryk.⁷⁸

Pozornost si rozhodně zaslouhuje článek o humanitě a demokracii, kde se pochopitelně skloňuje Masarykovo jméno, a to například v následující triádě: Chelčický, Komenský, Masaryk.⁷⁹ Iniciály autorova jména „J. U.“ dávají tušit, že definitivně poslední uctívá zmínka Masarykova jména je z pera nám již známého pražského Němce Johannese Urzidila.

⁷⁵ Celkový počet stran je 117.

⁷⁶ Srov. SZ 12 (1938): 152 – nacházíme zde velmi lakonické oznámení: „Dne 10. 10 1938 se V. L. N. Čsl. sama rozpustila.“ Nejsou uvedeny žádné důvody. V souvislosti s tím prvorepublikové interní zednářské periodikum ukončilo na dlouhá desetiletí svou činnost stejně jako DDR.

⁷⁷ Tomuto běhu nedokázal čelit ani Edward Beneš coby zednář ve funkci prezidenta, neboť jeho manévrovací prostor byl ve skutečnosti bohužel mnohem omezenější, než se jeho příznivci v letech 1945–1948 domnívali. Srov. Antoine MARÈS, *Edvard Beneš. Drama mezi Hitlerem a Stalinem*, Praha: Argo, 2016, s. 264nn.

⁷⁸ Srov. „Die XIX. ordentliche Bundesversammlung der Großloge Lessing zu den drei Ringe“, DDR 14 (1938): 51–52. Autor neuveden. Srov. také: „Bericht des ehrw. Großschriftführers für Äußere Angelegenheiten“, DDR 14 (1938): 52–54. Autor neuveden. „Aus dem Bericht des ehrw. Großschriftführers für Innere Angelegenheiten“, DDR 14 (1938): 54–56.

⁷⁹ Srov. J. U., „Humanität und Nationalität“, DDR 14 (1938): 65–67, zde 67.

15. ZÁVĚR:

SOUHRNNÁ VYPOVÍDACÍ HODNOTA SHROMÁŽDĚNÝCH SVĚDECTVÍ

Je nepochybné, že v době, do níž je situován materiál, který jsme zkoumali, poměr příslušníků národnostních menšin u nás k osobě T. G. Masaryka zpravidla splýval s jejich vztahem k Československé republice. Z výše předložené prezentace textů v časopise *Die Drei Ringe* je zřejmé, že poměr německých zednářů v prvorepublikovém Československu k prezidentu Masarykovi prošel určitým vývojem. Až do roku 1929 se jejich pozitivní vztah k hlavě státu na stránkách periodika buď neprojevoval, anebo spíše obezřetně, protože v Němcích i Česích doznívaly resentimenty z první světové války.

Zlomový byl rok 1930 spjatý s oslavami osmdesátin tehdejší hlavy státu, k nimž se naši tehdejší spoluobčané v řadách německých zednářů připojili. Přímo úměrně se zhoršováním stavu demokracie a dodržování základních lidských práv i občanských svobod v Německu narůstala intenzita úcty, ba obdivu k T. G. Masarykovi a s tím spjaté projevy hluboké sounáležitosti s Československou republikou. Je třeba důrazně podtrhnout, že postoje, které němečtí zednáři v této době ve svém periodiku proklamovali, byly vyloženě státotvorné a zároveň zcela protikladné vzhledem k ideologickým tendencím henleinovců i Hitlerova Berlína.

Hlavní, co německé zednáře u nás na Masarykovi oslovovalo, byla jeho humanitní idea, jeho pojetí demokracie jako institucionalizované lidskosti, jeho chápání vlastenectví jako hodnoty podřízené humanitě. S výrazně menší intenzitou věnovali pozornost náboženskému rozměru Masarykovy osobnosti, a to na rovině definovatelné jako obecná mono-teistická religiozita, která není výslovně křesťanská, avšak zároveň rozhodně nikoli antikřesťanská, byť zároveň může nabývat značně silných antiklerikálních tónů. Na právě zmíněné téma v předmětném periodiku ve svých příspěvcích zřetelněji upozorňoval pouze německy mluvící pražský univerzitní profesor filosofie Oscar Kraus. Není také bez zajímavosti, že většina autorů příspěvků, v nichž se vyjadřoval velmi uctivý poměr k Tomáši G. Masarykovi, pocházela z Prahy, někdy také z Teplic. Vedle význačné osobnosti již zmíněného profesora Oscara Krause je třeba poukázat také na vynikajícího literáta Johannese Urzidila.⁸⁰

⁸⁰ O významu zmíněné osobnosti by mohlo svědčit též to, že v Praze Na příkopě 16 je instalována pamětní deska s jeho jménem. Srov. Tomáš KOUTEK, *Pražské pamětní desky*, Praha: Brána, 2015, s. 104.

**Tomáš G. Masaryk on the Pages of the Monthly Periodical
Die Drei Ringe 1925–1938**

Keywords: T. G. Masaryk; Free Masons; History of Czechoslovakia; Theology

Abstract: The authors of this study have researched an internal periodical of the German Free Masons *Die Drei Ringe* which was published from the year 1925 until 1938. Their interest focuses on the attitude of the German Free Masons towards the figure of T. G. Masaryk in the First Czechoslovak Republic. There are neither positive nor negative expressions of interest towards the first President until the year 1929. An increasing number of references and a growing intensity of expressed esteem are apparent as of 1930. German Free Masons in Bohemia and Moravia were especially attracted to Masaryk's concept of humanity, democracy and equality of nations. Much less focus is given to the religious dimension of Masaryk's thinking, probably only from the side of the German professor of philosophy Oscar Kraus who presents Masaryk's practical monotheist religiosity, naturally very understandable and attractive for the Free Masons. It is evident, however, that German Free Masons hold a strongly positive attitude towards Czechoslovakia, the country in which they lived, so they could be paradoxically referred to as true "Czechoslovakians".

prof. Ctirad Václav Pospíšil, Th.D. (80 procent)
TF JU
Kněžská 8
37001 České Budějovice
cpospisil@volny.cz

Mgr. Bc. Veronika Řeháková, PhD. (20 procent)
TF JU
Kněžská 8
37001 České Budějovice
rehakova@tf.jcu.cz